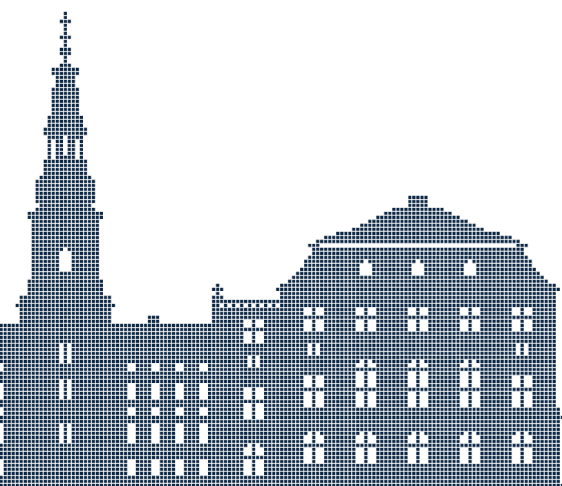

Essay

ELITEDOMINANS ELLER MIDDELKLASSENS TRIUMF? OM ORGANISEREDE SÆRINTERESSER OG POLITISK RESPONSIVITET

Af Mads Andreas Elkjær, Adjunkt
Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Michael Baggesen Klitgaard, Professor
Institut for Politik & Samfund, Aalborg Universitet

Magtudredningen 2.0

Indledning

Siden afslutningen på første magtudredning har skattestoppet i længere perioder været en beslutningsregel i dansk skattepolitik. Princippet i skattestoppet er, at ingen skatter må stige, medmindre andre sænkes tilsvarende. Foruden skattestoppet er der gennemført flere skattereformer, som har reduceret indkomstskatterne, formueskatter og kapitalbeskatning samt reduceret progressiviteten i skattesystemet. Det har bidraget til, at den økonomiske ulighed er vokset i Danmark (Klitgaard & Elmelund-Præstekær 2014; Det Økonomiske Råd 2016). På den måde ligner Danmark de fleste andre vestlige demokratier, hvor tilsvarende udviklinger kan observeres, og som forskningen giver flere fremtrædende forklaringer på. Én af dem er, at vi er vidner til konsekvenserne af ulige politisk indflydelse for samfundets økonomiske grupper, som vi i forenklingens navn kan opdele i grupper med lave-, mellem- og høje indkomster.

Den teoretiske standardantagelse er, at politiske interesser er en funktion af placering på indkomstskalaen. Samtidig er det et grundlæggende demokratisk ideal, at politisk indflydelse er uafhængig af denne økonomiske placering. I den virkelige verden er demokratiske beslutninger imidlertid påvirkelige ved mobilisering af såvel viden som finansielle ressourcer (Whittlestone & Klitgaard 2024). Med kampagnedonationer og lobbyvirksomhed kan organiserede særinteresser, som er aktive på vegne af erhvervslivet og højindkomstgrupper, fremme partikulære særinteresser for lavere skatter og mindre omfordeling. Den politiske komponent i forklaringen på voksende økonomisk ulighed tilskriver således særinteresserne stor indflydelse, hvilket fører til skæv repræsentation til fordel for indkomstskalaens øverste grupper (Bartels 2008; Gilens 2012; Gilens & Page 2014; Hacker & Pierson 2014; Becher & Stegmueller 2024). Udover at være en fremtrædende forklaring i litteraturen, kompromitterer den også vores normative forventninger til det repræsentative demokratis funktioner og effekter.

Folketinget ønsker, at Magtudredning 2.0 belyser forholdet mellem økonomiske magtstrukturer og politisk magt, (...) bl.a. i forhold til vægtningen mellem særinteresser og almene hensyn (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2022). I forlængelse heraf interesser vi os for relationen mellem politisk og økonomisk ulighed med et særligt fokus på økonomiske særinteressers muligvis disproportionalt store indflydelse på beslutninger med

omfordelende effekter. Det gør vi ved først at præsentere nogle forventninger, som vi henter ud af hovedstrømninger i den internationale forskning, hvorpå vi tager forventningerne med i to kortfattede analyser af nyere skattepolitiske beslutningsprocesser i Danmark. Skattepolitik er omfordelingens nexus, og vi er interesserede i at vurdere, om beslutningerne faktisk skævvrides af økonomisk stærke særinteresser og begunstiger økonomiske eliter, mens grupperne med mellem- og lavindkomster mere eller mindre negligeres.

Som nævnt maler dele af den eksisterende forskning et kompromitterende billede af det moderne repræsentative demokrati i en æra præget af voksende økonomisk ulighed. Vi maler et, som er mindre kompromitterende. Erhvervslivets interesseorganisationer, som efterspørger lavere skatter og mindre omfordeling, *har* politisk indflydelse, og opnår som hovedregel en ønsket respons på artikulerede krav til regeringen. Men *ikke* på middelklassens bekostning. Middelklassen med mellemindkomster, udgør et vælgerpolitisk flertal i alle vestlige demokratier, og er en afgørende politisk gruppering, erhvervsorganisationerne er afhængige af interessefællesskab med. Hvis ikke interesserne kan forenes, er ensidige skattelettelser for erhvervslivet en elektoral risiko, som regeringer nødtigt tager. Billedet er kort fortalt, at middelklassen triumferer, og at erhvervsorganisationerne opnår det de ønsker, men også at lavindkomstgrupper – eller mere præcist *uden*indkomstgrupperne med svag deskriptiv og substantiel repræsentation står svagt.

Politisk repræsentation og de organiserede interesser

I et demokrati kan alle stemmeberettigede borgere deltage i frie og lige valg af repræsentanter til kompetente politiske organer. Det repræsentative demokrati sikrer derigennem, at alle borgere i princippet har lige politisk indflydelse trods forekomst af andre former for uligheder – fx i uddannelse og indkomst (cf. Dahl 1961). Samfundsvidenskaben har de sidste ca. 20 år været intenst beskæftiget med at studere den voksende økonomiske uligheds forskellige dimensioner – herunder ulighedens politiske drivkræfter og implikationer. Stik imod gængs teoretisk intuition (cf. Meltzer & Richard 1981) reagerer demokratisk valgte regeringer nemlig ikke på økonomisk ulighed ved at skrue så meget op for omfordelingen, at uligheden holdes i ave (cf. Pontusson & Lupu 2024). Det er både et teoretisk

og empirisk paradoks, som kun bliver større af, at gennemførte skattereformer har reduceret progressionen generelt og formueskatterne specifikt.

Det foranlediger følgende spørgsmål: hvorfor øger regeringer ikke omfordelingen til det punkt, hvor uligheden ikke længere stiger, og hvorfor drives omfordelende skatter på formue og kapital ned i en situation, hvor vi forventer det modsatte? En del forskere har peget på, at det er en effekt af organiserede særinteressers store politiske indflydelse. Der er andre veje til indflydelse end den, der går gennem valgdeltagelse, og en af de sikre ruter løber gennem organiseret interesserepræsentation. Erhvervslivets interesseorganisationer, hvis interesser tenderer mod at konvergere med de øverste indkomstgruppers, kan målrettet investere organisatoriske og finansielle ressourcer i indflydelse med det resultat, at beslutningsprocesser skævvrides til fordel for erhvervslivet og altså indkomstska-læns øverste lag (Hacker & Pierson 2010; Gilens & Page 2014; Becher & Stegmueller 2024).

Det er ikke en ny erkendelse i studiet af politik og organiserede interesser, at erhvervsorganisationer kan have så stor indflydelse, at det ligner en privilegeret position (Jf. Lindblom 1977). I en åben markedsøkonomi er virksomhedernes konkurrenceevne afgørende for økonomisk progression, og skaber betingelserne for kollektive investeringer i social sikring, nationalt forsvar, uddannelse og kritisk infrastruktur. Erhvervslivet er samtidig afhængigt af offentlige investeringer i uddannelse, kompetencer og infrastruktur (Iversen & Soskice 2019). Gensidig afhængighed giver regeringer et incitament til at reagere positivt på erhvervslivets interesser, og herunder altså ønsker om lavere skatter af hensyn til virksomhedernes konkurrenceevne.

At erhvervslivets organisationer har politisk indflydelse, er imidlertid ikke ensbetydende med politisk dominans. I politiske systemer med proportional repræsentation og flere partier, som eksempelvis Danmark, regeres der som hovedregel i koalitioner, og middelklassen indtager en afgørende politisk position i koalitionsdannelserne (Iversen & Soskice 2006). En positiv respons på interesser fremført af erhvervslivet skal derfor afvejes i forhold til andre hensyn og politiske mål. Ved siden af incitamentet til at reagere positivt på erhvervsinteressernes ønsker, er der et samtidigt elektoralt incitament til at reducere risikoen ved ensidig begunstiggelse af erhvervsinteresser og økonomiske eliter.

Vælgere i midten af indkomstskalaen er ikke per se modstandere af lavere skat – særligt lavere skat på indkomst kan appellere til gruppen (jf. Cusack & Beramendi 2006). Men gruppen bakker samtidig bredt op om et progressivt skattesystem (Ballard-Rosa 2016), og ensidig begunstiggelse af erhvervslivet og økonomisk velstillede grupper udgør et åbenbart konfliktpotentiale langs en traditionel socioøkonomisk dimension, som middelklassen forventeligt reagerer negativt på.

Dernæst gælder det forhold, at regeringer har brug for at opretholde skatteindtægter af hensyn til løbende at kunne investere i offentlig velfærd, som vælgerne også efterspørger (jf. Swank & Steinmo 2002). Derfor er det ikke attraktivt for regeringer at finansiere reducerede skatter med reduktioner i offentlige udgifter. Finansieringen findes hyppigere med kompenserende foranstaltninger, der modvirker eller udligner et provenutab. Det kan være ved en udvidelse af skattebasen, reducerede fradragsmuligheder, introduktion af andre skatter, mv. Forskning indikerer i øvrigt, at skattereduktioner, som ikke i udgangspunktet er finansierede, ledsages af øgede skatter på et senere tidspunkt for ikke at udhule statens finanser (Romer & Romer 2009).

Vi forventer derfor, at erhvervslivets organisationer høres på en måde, som er forenelig med middelklasseinteresserne. Den empiriske relevans af forventningen præsenteres herunder ved sammenlignende analyser af reformer på forskellige skatter, som har erhvervsorganisationernes opmærksomhed; selskabsskatter og arveskatter.

Elite- eller middelklassedominans?

Selskabsskattereform 2013

Beskatning af selskaber og virksomheder er en stor indtægtskilde i vestlige demokratier, og erhvervslivets interesseorganisationer efterspørger rituelt, at regeringen sænker selskabsskatterne. Vælger regeringen at imødekomme ønsket, kan responsen få stor betydning for statens indtægter. Den gennemsnitlige nominelle selskabsskat er reduceret med ca. 9 pct. i OECD-området i løbet af de seneste ca. 20 år, men selskabsskatterne har stabilt genereret ca. 10 pct. af statens samlede skatteindtægter (OECD 2020). Udover at

have øje for mulige økonomiske implikationer, kan der også være politiske risici forbundet med reduktioner i selskabsskatterne. Politiske beslutninger i den retning begunstiger målrettet virksomhederne og deres ejere, mens lønmodtagere med gennemsnitlige indkomster ikke direkte mærker, at skatten lempes for dem. Det skaber grundlag for en traditionel politisk konflikt mellem samfundsøkonomiske grupper med forskellige interesser.

Hverken økonomiske eller politiske risici var nok til at afholde den socialdemokratiske ledede regering fra at gennemføre en selskabsskattereform i 2013. Erhvervslivets store organisation i Danmark, DI, havde i perioden før reformen advokeret for, at Danmark af hensyn til international konkurrence om kapital og virksomheder måtte følge trop med Sverige, som på det tidspunkt havde besluttet at sænke selskabsskatterne til 22 pct. DI anviste lavere offentligt forbrug og reduceret erhvervsstøtte som finansieringskilde (Børsen 2012; Jyllands-Posten 2012). Danmark *fulgte* trop med en politisk aftale med oppositionspartierne til højre for midten, og fremsatte et reformforslag i Folketinget i foråret 2013 som led i en større økonomisk vækstplan.

Flere elementer i selskabsskattereformen, og den større pakke reformen var en del af, er økonomisk og politisk kompenserende på en sådan måde, at interesseforskelle og et muligt konfliktpotentiale reduceres. *For det første* reduceres værdien af flere erhvervsstøtteordninger, hvormed økonomiske implikationer mindskes ved at erhvervslivet selv finansierer dele af den lavere selskabsskat. *For det andet* undtages olie- og naturgasområdet fra reduceret selskabsskat, og der henvises direkte til at A.P Møller Mærsk koncernen – økonomisk elite *par excellence* – fortsat pålægges selskabsbeskatning efter gammel takst på indtjening ved olie og naturgas udvinding. *For det tredje* øges lønsumsafgiften på finansiel virksomhed til et niveau, som udligner lavere selskabsskat for finanssektoren, der bredt blev anset som medansvarlig for den finanskrisen, den samlede vækstplan var en reaktion på (Skatteministeriet 2013). *For det fjerde* fulgte selskabsskattereformen i umiddelbar forlængelse af en personskattereform, som med forhøjet beskæftigelsesfradrag og indkomstgrænse for topskattebetaling begunstigede middelklassen (Finansministeriet 2012). Med andre ord; erhvervslivet fik lavere selskabsskat som ønsket, men betalte selv for en god del af den, og middelklasse-interesserne blev behørigt varetaget både før og med reformen.

Skattereformernes indhold i oversigt

Reform	Regering	Indhold	Økonomisk / politisk kompensation
Selskabsskat, 2013	Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti	Nominel sats 22 pct. (-3 pct.)	Bredere skattebase, erhvervsstøtte sanering, olie/naturgas sektor undtaget, øget lønsum afgift v. finansiel virksomhed, øget beskæftigelsesfradrag, øget topskattegrænse
Arveskat, 2016	Venstre	5 pct. ved generationsskifte af familieejet virksomhed (-10 pct.)	Ingen målrettet kompensation
Arveskat, 2019, 2023, 2024	Socialdemokratiet	15 pct. ved generationsskifte af familieejet virksomhed (+10 pct.)	Annullering af 2016 reform Middelklassen omfattes ved øget bundfradrag
	Socialdemokratiet, Moderaterne, Venstre	Bundfradrag øges med kr. 50.000,- Afskaffelse af tillægsskat for søskende	
	Socialdemokratiet, Moderaterne, Venstre	10 pct. ved generationsskifte af familieejet virksomhed (-5 pct.)	

Arveskattereform 2016-2023

Sammenlignet med selskabsskatterne er arveskatter stort set ubetydelige som indtægtsgrundlag i vestlige demokratier. Ca. 0,3 procent af de samlede indtægter genereres ved opkrævning af arve- og gaveafgifter (OECD 2020), og flere lande – herunder Norge, Sverige og Østrig – har udfaset arveskatterne fra nationale skattesystemer. Skat på arv har generelt færre ikke-ønskelige forvriddningseffekter end indkomstskatter, er stærkt omfordelende og derfor et velegnet instrument at tage i anvendelse, hvis ønsket er at holde økonomisk ulighed i ave. Organiserede erhvervsinteresser i fx USA, Sverige, Østrig, Tyskland, Schweiz og Danmark har i en årrække lobbyet for at udfase skat på arv (Klitgaard & Paster 2021). Det kan regeringer altså gøre uden stor bekymring for skatteprovenuet og i de fleste tilfælde også uden risiko for politisk konflikt med middelklassen. Mange middelklassevælgere bor i ejerbolig med friværdi, som de er interesseret i at kunne give videre til fx børn under lempelige skattemæssige vilkår. Et gennemsnitligt arvelod i Danmark i 2022 er beregnet til kr. 400.000,- (Det Økonomiske Råd 2024). Med et bundfradrag på kr. 333.100,- i 2024 betaler også middelklassen arveskat, og når organiserede erhvervsinteresser lobbyer for udfasning af arveskatter, er der mulighed for at etablere interessefællesskab med middelklassen.

Hverken lavere arveafgift eller komplet udfasning af denne skat har imidlertid været et stort ønske hos erhvervsorganisationen DI i Danmark, som ønskede, at regeringen prioriterede anderledes, da den i 2016 besluttede at reducere arveafgiften i forbindelse med generationsskifte af familieejede virksomheder (DI, 2017). Til gengæld var det særlige netværk Vækst i Generationer, bestående af 14 medlemmer og 150 associerede virksomheder skabt med det ene formål, at afskaffe arveafgift ifm. generationsskifte af familieejede virksomheder (<https://www.igenerationer.dk/>). Virksomhederne grundlagde organisationen i utilfredshed med DI's position, som var begrundet i, at lobbyvirksomhed i den retning kun ville gavne en mindre gruppe medlemsvirksomheder med en bestemt ejerform.

Som udmøntning af politisk aftale om finansloven for 2016 fremsatte skatteministeren på vegne af den borgerlige regeringskoalition mellem Venstre, Liberal Alliance og det Konservative Folkeparti i marts 2017 et forslag, som gradvist sænkede arveafgiften fra de

generelle 15 pct. til 5 pct. i forbindelse med generationsskifte, og slutmålet var en endelig udfasning frem mod 2025 (Regeringen, 2015: 21).

Men en reform målrettet familieejede virksomheder, heriblandt nogle af landets rigeste familier, omfatter ikke middelklassen med gennemsnitlige indkomster. Det etablerede en politisk konfliktlinje, og da en ny Socialdemokratisk regering trådte til i juni 2019, indeholdt regeringsprogrammet erklæringer om ”målrettede skattestigninger, for eksempel at tilbagerulle lempelsen af bo- og gaveafgiften for virksomhedsarvinger” (Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten, 2019: 13). Den målrettede skattelettelse blev betragtet som særlig begunstiggelse af landets rigeste, der blev ikke skabt interessefællesskab med middelklassen og reformen blev rullet tilbage inden den reelt fik effekt.

Det politiske spil om skat på arv var imidlertid ikke slut. Emnet kom på dagsordenen igen, da en ny regering mellem Socialdemokraterne, Venstre og Moderaterne trådte til i 2022. Regeringen har siden gennemført to ændringer. Først i forbindelse med en personskatte-reform i 2023 hvor bundfradraget blev forhøjet, hvilket især begunstiger middelklassen med de laveste arvelodder. Derudover aftalte partierne, at den såkaldte tillægsboafgift på 25 pct. i 2027 afskaffes for søskende -- både i forbindelse med almindelige arvesager og ved overdragelse af erhvervsvirksomheder. Personskattereformen begunstigede i øvrigt middelklassen med forhøjelse af beskæftigelsesfradraget og reduceret marginalskat for den vellønnede middelklasse. Desuden introducerede reformen en særskat på indkomster over 2,5 millioner danske kroner, dvs. en skattestigning målrettet indkomstska-laens absolutte top (Aftale om reform af personskat 2023). I juni 2024 aftaltes dernæst, at arveafgiften ved generationsskifte af familieejede virksomheder sænkes til 10 pct. samtidig med at der indføres retskrav på skematisk værdiansættelse af virksomhederne ved generationsskifte.

Konklusion

Med dette essay giver vi ikke næring til den generelle demokratiske bekymring, som er formuleret i dele af forskningslitteraturen de senere år. Politiske beslutninger i form af reformer i selskabsskatten og arveskatten, som erhvervsorganisationerne efterspørger, er

ikke skævvredet til fordel for erhvervsliv og økonomiske eliter. Tværtimod peger vi på, at erhvervsorganisationerne er afhængige af at kunne forene deres specifikke interesser med middelklassens generelle interesser for at opnå en efterspurgt respons. Mårettet lavere arveskat ved generationsskifte af familieejede virksomheder, som i praksis er uden samfundsøkonomisk betydning, er et eksempel på, at hvis elite- og middelklasseinteresser støder sammen, så vil sidstnævnte tendere mod at dominere.

Det er en teoretisk standardantagelse, at middelklassen med gennemsnitlige indkomster politisk allierer sig med lavindkomstgrupperne (Iversen & Soskice 2006). Effekten af en sådan alliance kan vi se på den måde, at reformer i indkomstskatterne ofte indebærer øget beskæftigelsesfradrag, som også begunstiger lavindkomstgrupperne. Men vi noterer også, at opmærksomheden på *uden* indkomstgrupperne – dvs. modtagere af overførselsindkomster – stort set er fraværende. Grupperne er svagt repræsenteret – deskriptivt og substantielt – og incitamenterne til beskæftigelse er ikke kun styrket ved mildere beskatning af arbejdsindkomst. Stigningstakten i overførselsindkomsterne har også været lavere end lønudviklingen. Repræsentationsproblematikken bør være et opmærksomhedspunkt i magtudredningssammenhæng, men det er ikke en ny problemstilling i et demokrati, en økonomi og i en velfærdsstat, hvor politisk sammenhængskraft er betinget af tilfredse middelklassevælgere i jobs med stabilt gode indtægter.

Afsættet for dette essay er en litteratur, som peger på elitedominans og skæv responsivitet til fordel for samfundets rigeste grupper. Heroverfor peger vi på, at middelklassen som afgørende politisk gruppering synes at triumfere. Der skal ikke drages vidtrækkende konklusioner på baggrund af minianalyserne i dette essay alene -- vi henviser til den grundigere forskning, der ligger bag (Klitgaard & Paster 2021; Elkjær & Iversen 2024; Iversen & Soskice 2019). Men vi fremhæver og præsenterer nogle resultater, som er konsistente med etablerede teoretiske modeller for det repræsentative demokratis virke – herunder systematiske effekter af regeringsfarve. I konteksten af en demokrati-evaluering, er det forsigtigt opløftende. Men vi står stadig tilbage med det såvel teoretiske som empiriske paradoks, at omfordelingen trods voksende ulighed ikke øges i en grad, så uligheden holdes i ave. Middelklassen reagerer ikke umiddelbart på, at afstanden til samfundets aller-rigeste grupper øges, og at uligheden vokser. Hvis det er udtryk for bevidst politisk accept af en sådan udvikling, er det ikke umiddelbart et demokratisk problem. Med vores

samtidige generelle viden om relationen mellem økonomisk og politisk ulighed in mente, er det heller ikke en udvikling, der bør negligeres.

Litteratur

Ballard-Rosa, C., L. Martin and K. Scheve (2017), "The structure of American income tax policy preferences", *The Journal of Politics* 79 (1): 1–16.

Bartels, L. M. (2008), *Unequal Democracy*, Princeton, NJ: Princeton University Press.

Becher, M. & D. Stegmueller 2024, "Organized Interests and the Mechanisms behind Unequal Representation in Legislatures", pp. 133-155 in Lupu, N. & Pontusson, J. (eds.) *Unequal Democracies. Public Policy, Responsiveness, and Redistribution in an Era of Rising Economic Inequality*. Cambridge: Cambridge University Press

Børsen, 22. august 2012: "SRSF udfordres på selskabsskat"

Cusack, T. & P. Beramendi 2006, "Taxing work", *European Journal of Political Research* 45 (1), 43-73

Dahl, R. A. 1961, *Who Governs? Democracy and Power in an American City*. New Haven and London, Yale University Press

Det Økonomiske Råd 2024, "Dansk økonomi forår 2024", <https://dors.dk/vismandsrapporter/dansk-oekonomi-foraar-2024>

DI 2017, "Hørings svar – lovforslag om nedsættelse af bo- og gaveafgiften ved generatonskifte af erhvervs virksomheder". København: DI.

Elkjær, M. A & T. Iversen 2024, "Democracy, Class Interests, and Redistribution: What Do the Data Say", pp. 54-76 in Lupu, N. & Pontusson, J. (eds.) *Unequal Democracies. Public Policy, Responsiveness, and Redistribution in an Era of Rising Economic Inequality*. Cambridge: Cambridge University Press

Finansministeriet 2023, Aftale om reform af personskat 2023. <https://fm.dk/media/27383/aftale-om-reform-af-personskat.pdf>

- Gilens, M. 2012. *Affluence and Influence: Economic Inequality and Political Power in America*. New York, N.Y., and Princeton, N.J.: Russell Sage Foundation and Princeton University Press.
- Gilens, M., Page, B. I. (2014), "Testing Theories of American Politics: Elites, Interest Groups, and Average Citizens", *Perspectives on Politics*, 12, 564-581
- Hacker, J., Pierson, P. (2010), "Winner Take all Politics: Public Policy, Political Organization, and the Precipitous Rise of Top Incomes in the United States", *Politics & Society*, 38, 152-204
- Hacker, J., Pierson, P. (2014), "After the "Master Theory": Downs, Schattschneider, and the Rebirth of Policy-Focused Analysis", *Perspectives on Politics*, 12 (3), 643-662
- Iversen, T. & Soskice, D. 2006. "Electoral Institutions and the Politics of Coalitions: Why Some Democracies Redistribute More Than Others." *American Political Science Review* 100, no. 2: 165-81.
- Iversen, T., Soskice, D. (2019), *Democracy and Prosperity. Reinventing Capitalism through a Turbulent Century*, Princeton, NJ: Princeton University Press
- Jyllands-Posten*, 14. september 2012. "Dansk alarm over svensk skattelettelse"
- Klitgaard, M. B. & Elmelund-Præstekær, C. (2014), "The partisanship of systemic retrenchment: tax policy and welfare reform in Denmark 1975-2008", *European Political Science Review*, 6 (1), 1-19
- Klitgaard, M.B., Paster, T. (2021), "How Governments Respond to Business Demands for Tax Cuts: A Study of Corporate and Inheritance Tax Reforms in Austria and Sweden", *Scandinavian Political Studies*, 44 (1), 91-111
- Lindblom, C. E. 1977, *Politics and Markets. The Worlds Political Economic Systems*. New York: Basic Books
- Meltzer, A. H. & S. F. Richard 1981, "A Rational Theory of the Size of Government", *Journal of Political Economy* 89 (5), 914-927

OECD 2022. *Global Revenue Statistics* [Database]. Paris: OECD

Pontusson, J., Lupu, N. 2024, "The Political Puzzle of Rising Inequality", pp. 1-28 in Lupu, N. & Pontusson, J. (eds.) *Unequal Democracies. Public Policy, Responsiveness, and Redistribution in an Era of Rising Economic Inequality*. Cambridge: Cambridge University Press

Romer, C.D., Romer, D. 2009, "Do Tax Cuts Starve the Beast? The Effect of Tax Changes on Government Spending", *Brookings Papers on Economic Activity*, Spring 2009, pp. 139-200

Skatteministeriet 2012, Aftale om skattereform – juni 2012. <https://skm.dk/aktuelt/publikationer/politiske-udspil-og-aftaler/aftale-om-skattereform-2012>

Skatteministeriet 2013, *Aftale om Vækstplan DK*, <https://skm.dk/aktuelt/publikationer/politiske-udspil-og-aftaler/aftale-om-vaekstplan-dk>

Uddannelses- og Forskningsministeriet 2022, *Aftale om kommissorium for opdatering af magtudredningen*. <https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/aftale-om-kommissorium-for-opdatering-af-magtudredningen>

Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten, 2019. *Retfærdig retning for Danmark*, https://legacy.altinget.dk/misc/Retf%C3%A6rdig%20retning%20for%20Danmark_2019-06-25_ENDELIG.pdf

Steinmo, S. 1993. *Taxation & Democracy: Swedish, British and American Approaches to Financing the Modern State* New Haven and London: Yale University Press

Swank, D., S. Steinmo 2002, "The New Political Economy of Taxation in Advanced Capitalist Democracies," *American Journal of Political Science*, 46 (3), 642-655

Whittlestone, J. A. H. & M. B. Klitgaard 2024, "Interest group resources, access, and influence: An empirical review", *Scandinavian Political Studies*, early view: <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12274>

Magtudredningen 2.0: Essay-serien

En central del af Magtudredningen 2.0 er en bred inddragelse af forskere, hvis forskning kredser om et eller flere af magtudredningens temaer. Som led i projektet blev der i foråret 2024 afholdt 15 forskerworkshops, hvor oplægsholdere efterfølgende blev inviteret til at omarbejde deres oplæg til et essay. Essay-serien er forfatterens perspektiver på centrale tematikker for en dansk magtudredning og har forfatterne som afsender.

Dette essay er en del af tema 5 i Magtudredningen 2.0's forskningsplan: "Hvilken politisk magt har aktører uden for det formelle politiske system i det 21. århundrede som f.eks. fagforeninger, civilsamfundsorganisationer, tænketanke og lobbyfirmaer?"

Et spørgsmål er, hvordan mobilisering af nye typer aktører og større professionalisering påvirker den magt, som aktører uden for det formelle politiske system har. Dette tema undersøger den politiske betydning af organisationer såsom fagforeninger, civilsamfundsorganisationer, tænketanke og lobbyfirmaer. Der vil blive fokuseret på den rolle, de eksterne interessenter spiller i den offentlige debat, og deres indflydelse på den politiske dagsorden og beslutningstagning. Temaet inddrager også betydningen af inddragelse af eksterne interessenter i eksempelvis formelle råd og nævn, ligesom også overenskomstsystemet og trepartsforhandlinger indgår i temaet. Endelig fokuserer temaet også på de enkeltpersoner, der tegner de eksterne interessenters politik og det eventuelle overlap i eksempelvis uddannelse og karriereforløb mellem disse og personer med centrale poster i de formelle institutioner.